

PEDAGÓGIAI FOLYÓIRATOK ROMÁNIÁBAN

A változó-fejlődő világunkban végbemenő folyamatok, ezek közül elsősorban a tudományos-technikai forradalom hatására az oktatási-nevelési-iskolaügyi kérdések megközelítése tekintetében – a meglévő különbségek mellett – sok hasonló, sőt közös vonás jelentkezik az egyes országokban.

Természetesen az azonos társadalmi rendszerű országok esetében az említett hasonló, illetőleg közös problémák nagyobb gyakorisággal és többé-kevésbé azonos intenzitással jelentkeznek, ezért megoldásuk is – a történetileg kialakult nemzeti hagyományok és adottságok mellett is – alapvetően azonos irányú erőfeszítéseket igényel. Mindenképpen indokolt tehát a külföldi, elsősorban a szocializmust építő országok pedagógiai tapasztalatainak megismerése, mivel ezek tanulmányozása is segítséget adhat saját problémáink megoldásához.

A *Revista de Pedagogie* a Románia Szocialista Köztársaság Nevelési és Oktatási Minisztériuma Pedagógiai és Pszichológiai Kutató Intézetének 28. éve megjelenő havi folyóirata. Szerkesztését egy öttagú szerkesztőbizottság (élén *Medeea Bunescu* professzorral) és egy külső munkatársakból álló 25 tagú ún. Vezetői Tanács látja el. Egy-egy példány lapszáma 60–70 között ingadozik, egy-egy számban pedig általában 18–20 szerző írása jelenik meg. Ilymódon a jelentősebb, nagyobb érdeklődésre számot tartó tanulmányok sem haladhatják meg a félvnyi terjedelmet.

A két utóbbi év számaiban a következő *főbb rovatokkal* találkozunk: az oktatási folyamat képző-nevelő jellegének fejlesztése, a tanulók ideológiai-politikai nevelése, az iskolai technikai-termelői tevékenység, az általános iskola I–IV osztályában folyó oktató-nevelő munka, az iskola és pedagógiai gondolkodás története, az iskola és pedagógia külföldön, krónika, könyv- és folyóiratszemle.

Arról, hogy melyek azok a kérdések, amelyek az utóbbi két évben a romániai pedagógiai érdeklődés középpontjában állanak, az adott körülmények között elsősorban olymódon tájékozódhatunk, hogy az egyes témakörökben megjelent cikkek, tanulmányok számát egymással egybevetjük. Az utóbbi két évfolyamban megjelent mintegy 300 önálló, a román pedagógia és iskolaügyi problémáit elemző írásnak csaknem fele az oktatási folyamat képző-nevelő jellegének fejlesztésével foglalkozik; 35 a tanulók ideológiai-politikai és hazafias nevelése, 13 a technikai-termelési tevékenység, 54 az általános iskola I–IV osztályában folyó oktatás-nevelés kérdéseit elemzi, 25 írás elsősorban a romániai nevelés- és pedagógiatörténet problémáit vizsgálja, 9 pedig más országok pedagógiai-oktatásügyi törekvéseit mutatja be.

Azok a nevelélméleti, didaktikai, neveléslélektani írások, amelyeket a szerkesztők „az oktatási folyamat képző-nevelő jellegének fejlesztése” című rovatba soroltak, a kutatók szerteágazó, sokoldalú érdeklődését tanúsítják.

*

A romániai pedagógiai irodalomban nagy súllyal szerepel *az oktatásnak a kutatással és termeléssel való összekapcsolásának kérdése*. Főbb tanulmányok erre vonatkozólag az elmúlt két esztendőből: Ioan Bontaş: Az oktatásnak a kutatással és a termeléssel való összekapcsolása – a román iskola fejlesztésének törvényszerű szükséglete, 1977/1.; Emilian Dimitriu: A képzés politizálás, 1978/10.; Florian Jacomi: A technikai termelő tevékenységek iránti érdeklődés felkeltésének módszerei, 1977/8.; Emilian Dimitriu: A munkára nevelés hatása a tanulóifjúság eszmei-politikai nevelésére, 1977/6.

E tanulmányok szerzői a három komponens egységét, ezek kölcsönhatását úgy látják szükségesnek és lehetőnek megvalósítani, hogy ezek mindegyike jelentősebb hatásfokot érjen el a szakemberképzés bonyolult folyamatában. A román kutatók meggyőződése, hogy az említett három tényező összekapcsolása az eddigieknél fokozottabban biztosítja a szakemberképzés, a társadalom fejlesztése és a tudományos-technikai forradalom igényei között szükséges összhangot (Petre *Bărbulescu*: A technológiai képzés az oktatásnak a kutatással és a termeléssel való összekapcsolásának feltételei között, 1978/2.)

A közép- és elsősorban felsőfokú technikai képzés a társadalom fejlődési szükségleteihez alkalmazkodva maga is a társadalmi-gazdasági fejlődés aktív részesévé válik azáltal, hogy anyagi javakat termel és kutató-tervező tevékenysége révén részt vesz a termelés tudományos-technikai fejlesztésében. A képzés, amely a tanárok és hallgatók kutató-termelő tevékenységére épül, a tudományos megismerés olyan folyamatává válik, amely a leendő szakember kreativitásának, intellektuális készségeinek, szakmai ismereteinek kiteljesedését fokozottabban biztosítja. A termelésben való aktív részvétel – amelynek célja anyagi (és szellemi) javak termelése – a tudományos igazságok megismerésének és ellenőrzésének, a gyakorlati-szakmai készségek és a megfelelő erkölcsi tulajdonságok kialakításának válik forrásává (E. *Dimitriu* idézett tanulmányai).

Az ilyen módon felfogott integráció megvalósulása lényegében kettős irányba hat: a tanintézetet a termelési-kutatási intézményekbe helyezi, miközben a termelési, kutatói, tervezői tevékenységet a tanintézetekben meghonosítja. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy a közép- és felsőfokú tanintézetek (elsősorban a technikai jellegűek) nemcsak a képzésnek válnak központjaivá, hanem egyszersmind kutatóhelyekké, tudományos laboratóriumokká és termelő üzemekké alakulnak át. Az integrálás problémáit elemző szerzők meggyőződése, hogy az oktatás–kutatás–termelés összekapcsolásának eredményeképpen az abszolvensek minden utólagos képzés-önképzés nélkül azonnal és zökkenőmentesen bekapcsolódhatnak a termelési, kutatási, tervezési tevékenységekbe.

*

Egyes szerzők az oktatás, képzés, termelés összekapcsolása megvalósításának *már kialakulóban levő formáiról, módzatairól* is beszámolnak (Ioan *Bontaș* idézett tanulmánya; Vistian *Goia*. Iskola és mikroüzem, 1976/6.) Ebben az összefüggésben példaként említik a Bukarest mellett működő úgynevezett „integrált szisztémát”, amely az Elektrotechnikai és Fizikai Líceumot, a Bukaresti Egyetem Fizikai Karát, a Fizikai Intézetet és Atomfizikai Intézetet, különböző tudományos műszergyártó üzemeket, fizikai laboratóriumokat egy egységes rendszerbe kapcsolja össze; valamint a kolozsvári közlekedési iskolaközpont ezirányú tapasztalatait is ismertetik.

E rendszerek keretében egyetemi tanárok és hallgatók, középiskolai tanárok és diákok, tudományos kutatók, mérnökök, technikusok és munkások dolgoznak együtt. De olyan kísérletekről is olvashatunk a folyóiratban közölt tanulmányokban, amelyek keretében egyetemi karokat, tanszékeket, szakokat állandó jelleggel üzemekbe helyeznek ki. Természetesen, amennyiben az oktatási intézmény és termelő egység tevékenységének összekapcsolása nem formális, külsőlegesen jegyek alapján valósul meg, amennyiben szerves, tartalmi, lényegi kapcsolatok alakulnak ki az oktatás, kutatás és termelés között, következképpen a háromféle tevékenység végzése nem csupán helyileg, földrajzilag közeledik egymáshoz azáltal, hogy a háromféle tevékenység egyazon helyen valósul meg, a kísérlet kétségkívül előremutató elemeket is tartalmaz.

Kétségtelen ugyanis, hogy az oktatás és termelés egymáshoz történő közelítése, összekapcsolása olyan követelmény, amelynek megvalósítását a nagyipar fejlődési tendenciái, szükségletei sürgetnek, amelynek szükségességét már a marxizmus első klasszikusai a nagyipar, a technika és a tudomány fejlődési tendenciáinak vizsgálata eredményeképpen megfogalmazták, és amelynek kapcsán az elmélet és gyakorlat, tudomány és technika, társadalmi fejlődés és termelés összefüggéseire hívták fel a figyelmet.

Nem vitás, hogy az oktatás, kutatás és termelés összekapcsolásának problémája egyszersmind bonyolult módszertani kérdéseket is felvet. Az sem vitatható, hogy az integráció követelményének megvalósítása számos formában, különböző módokon történhet. Hogy az integrációnak Romániában bevezetett formái valóban „a kommunista társadalomban folyó képzés modelljévé” válnak majd, azt a további kísérletek tapasztalatai, a jövő fogja eldönteni.

*

A romániai kutatók az elmúlt években több oldalról igyekeztek megközelíteni az *általános műveltség problémáit* is. Ezzel foglalkozó főbb tanulmányok: Stefan *Bărsănescu*: A jelen és a jövő általános műveltsége, 1977/5.; Stefan *Milcu*: Az általános műveltség fogalma a tudomány és műveltség fejlődésének mai fokán, 1977/5.

A szerzők hangsúlyozzák, hogy minden munkába lépő ifjúnak, függetlenül szakképzettségétől, az összes tevékenységi területek sikeres műveléséhez szükséges alapismeretekkel és jelentős általános műveltséggel kell rendelkeznie. Ennek érdekében fokozatosan meg kell szüntetni a szakképzés területén kialakult szétaprózottságot, amely szűk profilú szakemberképzést eredményez. Olyan alapképzést kell biztosítani, amely a sokoldalúság igényét megvalósítva lehetővé teszi, hogy a társadalom tagjai zökkenőmentesen alkalmazkodhassanak a termelőerők fejlődése következtében jelentkező megváltozott munkaerőszükségletekhez, az új munkaterület által igényelt feltételekhez; hogy öntevékenyen képesek legyenek megszerezni a megváltozott munka végzéséhez szükséges új ismereteket, készségeket.

E cél elérése érdekében egyes szerzők szükségesnek tartják az oktatási-képzés már megkezdett modernizálásának következetes továbbvitelét és a politechnikai képzés lehetőségeihez mért megkönnyítésének eszközét a tudományos, technikai és humán műveltség közötti fokozottabb összhang megteremtésében, az általános műveltség fogalmának pontosításában, operacionalizálásában látják.

A közgazdászok különösen az utóbbi két évtizedben erőteljesen hangsúlyozzák az *oktatás és a gazdasági növekedés*, a képzés minősége és a gazdasági fejlődés üteme közötti erőteljes kapcsolatot. A ma iskolájának funkciója nem merülhet ki abban, hogy olyan szakembereket képez, akik a társadalom adott gazdasági programjának megvalósítását biztosítják: a feladat olyan szakemberek tömeges kiképzése, akik képesek a gazdasági fejlődés ütemét felgyorsítani.

Többek között ezzel a témával foglalkozik *Dancsuly* András tanulmánya (Az iskola és a nevelés jövője, 1978/8.). A szerző meggyőzően mutat rá arra a különbségre, amely a tőkés és szocialista országok iskolájának társadalmi funkciói között evidens módon mutatkozik meg. Míg a tőkés államokban a képzettséget csupán produktív tőkének tekintik, és e képzettség előállításához szükséges anyagi ráfordítást produktív beruházásnak minősítik, a szocialista pedagógia és iskola a termelőmunkára történő felkészítés gyakorlati, utilitarista célkitűzéseit a személyiség teljes értékű, mindenoldalú fejlesztésének humanista igényével kapcsolja szervesen össze, felhasználja a munka nagy személyiségformáló erejét. A szocialista társadalom iskolája nem korlátozza tehát tevékenységét bizonyos speciális feladatokra való utilitarisztikus felkészítésre: gazdasági funkciója a kognitív funkcióval, a kulturális értékek elsajátításával, az erkölcsi politikai tudat és magatartás kialakításával szerves egységben valósul meg.

Az oktatás, kutatás és termelés összekapcsolásának feltételei között – amint erre több szerző rámutat – a *technikai képzés* rendkívül nagy jelentőségre tesz szert. Egyebek között ezt a kérdést taglalja *Petre Bărbulescu* (A technikai képzés az oktatásnak a kutatással és termeléssel való összekapcsolása szemszögéből, 1978/2.)

A tudományos-technikai forradalom kiteljesedő folyamatában, amikor az iskola egyik központi feladata a tanulókat a termelés és a korszerű technikai-tudományos civilizáció követelményeivel összhangban álló oktatásban részesíteni, az iskolai technikai képzés, s a tanulóknak a munkára-életre való felkészítésének központi jelentőségű tényezőjévé válik. Az üzemszerűen szervezett iskolaműhely a gyártási-termelési technológiák és az akcióképessé váló tantárgyak egymásra találásának színhelyévé válik. Az egyszersmind termelési egységként is működő iskola gyakorlati-technikai, társadalmilag hasznos tevékenységével képessé lesz arra, hogy a modern technika színvonalán valósítsa meg az ifjúság munkára nevelését, társadalmi életre való felkészítését.

A termelési technológiák gyors fejlődése a képzési-nevelési folyamatok állandó restrukturálását is szükségessé teszi, ezért az oktatási-nevelési folyamatot a tudományos-technikai forradalom által előidézett változásokhoz kell igazítani. Az új feltételek között a komplex társadalmi funkcióval, önálló entitással rendelkező technológiai képzés megvalósítása sürgető szükségességgé vált. Típusát, jellegét illetően a technikai képzés bizonyos sajátosságok hordozója: szervesen kapcsolódik a társadalmi termeléshez, biztosítja a termelési tevékenység strukturális változásai által igényelt állandó adaptációs készség kialakítását, miáltal a permanens önművelésnek is hathatós eszközévé válik.

Az oktatás, kutatás és termelés összekapcsolásának gyakorlatát elemző tanulmányok az e téren jelentkező nehézségekre is felhívják a figyelmet (például: Az oktatástechnológia fejlesztése a felsőfokú technikai képzésnek a kutatással és termeléssel történő összekapcsolásának feltételei között, 1977/2.) Ezek között a legjelentősebb az, hogy meglehetősen túlterhelt a tanulók, hallgatók napi programja,

zsúfolt az időbeosztása, ezért az egyéni tanulás, felkészülés számára nincsenek még a megfelelő feltételek. Kedvezőtlen irányban hat az a körülmény is, hogy a tanulói fűjságot nem ismertetik meg kellő mértékben az intellektuális tevékenység, a tudományos kutatás technikájával, módszereivel; hogy nem minden esetben sikerül megvalósítani az üzemi termelőmunka és a tanműhelyben, laboratóriumban szervezett tevékenységek közötti szerves kapcsolatot és nem utolsósorban az, hogy a hallgatók megfelelő előképzettsége tekintetében is hiányosságok mutatkoznak.

Általában is, de az oktatás, kutatás, termelés összekapcsolásának kérdéskörében is törvényszerűen jelentkeznek a *tananyagkiválasztással, tantervkészítéssel kapcsolatos komplex problémák*. E kérdések vizsgálatán túl a folyóirat érdekes tanulmányokat közöl a következő témákban is: *az oktatás tartalmának nevelő jellege* (Vasile Bunescu: Az oktatás tartalma nevelő értékének emelése, 1977/1.), *az oktatás folyamatának problémái* (Iulian Nica: Klasszikus és modern elemek az oktatás fejlesztésében, 1977/9., Stanciu Stoian: Egy adekvát, korszerű didaktikai rendszer kutatása, 1977/9., Maria Giurgiu: Újítás és kreativitás az oktatástechnológiában, 1977/2., Emil Păun: Stabilitás és dinamizmus az oktatási rendszerben, 1977/2., Ferenczi Gyula, Horváth Attila: A modell hatékonysága a tanulók aktivizálásában, 1978/6.); *Az oktatási-nevelési módszerek megújítása* (Maria Itu: Gondolatok a nevelési módszerek forradalmasításának szükségességéről, 1977/10., Mihai Diaconu: A nevelés technológiájának korszerű irányzatai, vonatkozásai, 1978/11.)

Érdeklődéssel olvashatjuk azokat a tanulmányokat is, amelyek *az iskola és a társadalom kapcsolatát* vizsgálják (Alexandru Roșca: Az iskola és a társadalom kölcsönös viszonya, 1978/9.; Georgeta Dan Spinoiu: A nevelés minősége és a társadalmi fejlődés, 1978/9.), s amelyek *a kreativitás és a motiváció* kérdésköreit boncolják (Ana Stoica: Érvek a kreatív készségek nevelhetősége mellett, 1978/8.; Filimon Turcu: A tanulók és hallgatók technikai kreativitása fejlesztésének operacionális modellje, 1978/2., Ana Maria Ichim: A tanulás motivációi, 1977/4.).

A neveléslélektani tanulmányok közül Elena Cioata írását emeljük ki (A szocializációs folyamat pszichopedagógiai elemzése, 1977/4.).

A Revista de Pedagogie-ben exponált kérdések futólagos áttekintése is tanúsítja, hogy a szocialista országok oktatási-nevelési problémáinak jelentkezésében sok a közös vonás; ezek megközelítése és megoldása tekintetében pedig mindenképpen gondolatébresztő törekvések jutnak kifejezésre.

*

A Revista de Pedagogie, bár elsősorban az általános- és a középiskolai oktató-nevelő munka kérdéseit vizsgálja, a felsőfokú képzés néhány, az előbbiekkal összefüggő problémáját sem hagyja figyelmen kívül. A havonta, az idén már 21-ik éve megjelenő szakfolyóirat, a Forum – amelyet egy öt tagú munkaközösség szerkeszt – kizárólag a felsőfokú tanintézetek didaktikai – nevelési problémáit elemzi.

Náhlík Zoltán